INDIVIDUALITATEA CUANTIFICAȚIONALĂ A CUVINTELOR N ÎN LIMBA ROMÂNĂ. ARGUMENT SUPLIMENTAR LA PARADIGMA POLIADICITĂȚII

MIHAELA IONESCU
Universitatea din Bucureşti

1. Introducere

În limba română, cuvintele N (engl. *N-words*, după Laka 1990) sunt caracterizate de echivalența logică dintre cuantificatori şi negație (1). Astfel, o propoziție de tipul celei din exemplul (2a) are două citiri echivalente, traduse în limbaj logic prin (2b) şi (2c). Pe de o parte, cuvintele N sunt interpretate drept cuantificatori universali (QU) cu domeniul mai mare decât negația şi propoziția se poate citi astfel: „pentru orice *x*, nu este adevărat că *x* a venit" (2b). Pe de altă parte, cuvintele N au statutul de cuantificatori existențiali (QE) aflați în domeniul negației, iar propoziția are următoarea citire: „nu este adevărat că există *x* astfel încât *x* a venit" (2c).

(1) $\forall(x) \neg P(x) \equiv \neg \exists(x) P(x)$
(2) a. ***Nimeni*** *nu a venit.*
b. $\forall(x) \neg$ VENI (x)
c. $\neg \exists(x)$ VENI (x)

Această dublă posibilitate de traducere în limbaj logic a cuvintelor N din limba română a condus la interpretări controversate, care susțin pe de o parte natura existențială a acestora (Farkas 2013), iar pe de altă parte ambiguitatea între natura existențială şi cea universală (E. Ionescu 2004). Factorul comun al acestor interpretări îl reprezintă considerarea cuvintelor N drept cuvinte fără forță de negație proprie, ce reclamă ocurența unui marcator de negație (MN) care să le autorizeze semantic. Vom reuni aceste abordări în *paradigma autorizării*. Prin paradigma autorizării, cuvintele N au fost asimilate cuvintelor de polaritate negativă (Giannakidou 2006) sau cuvintelor de alegere arbitrară (Farkas 2005).

În alternativă, cuvintele N din română sunt interpretate drept cuantificatori negativi (QN) în cadrul *Teoriei Cuantificatorilor Poliadici* (Fălăuş 2007, Iordăchioaia 2010, Iordăchioaia şi Richter 2015). Vom reuni aceste interpretări în *paradigma poliadicității.* Conform acestei abordări, cuvintele N din română nu au nevoie de autorizare din partea unui MN şi se aseamănă cu QN din limbile germanice. Calitatea de QN presupune existența a două trăsături fundamentale în configurația cuvintelor N: semantica inerent negativă şi forța cuantificațională. Despre cele două paradigme vom discuta pe scurt în paragraful 2 al lucrării, iar trăsăturile de QN ale cuvintelor N vor fi introduse în paragraful 3.

BDD-V1659 © 2015 Editura Universității din București
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.75 (2026-11-06 13:42:22 UTC)

Ne propunem ca în această lucrare să oferim un argument suplimentar în favoarea interpretării cuvintelor N din limba română drept QN, situându-ne astfel în paradigma poliadicității. În acest sens, vom discuta despre individualitatea cuantificațională a cuvintelor N din limba română pornind de la analiza propusă în Farkas (2002). Farkas inovează teoria cuantificării, introducând două criterii de analiză mai rafinată a cuantificatorilor, şi anume: elementele componente ale setului de referință şi constrângerile impuse de cuantificatori asupra modului în care aceştia atribuie valori variabilelor pe care le introduc. Vom plasa cuvintele N din română în coordonatele acestei analize şi vom demonstra că au aceleaşi trăsături ca ale QU (secțiunea 4.1.), dar sunt diferite de cuvintele de alegere arbitară (secțiunea 4.2.) şi de cuvintele de polaritate negativă (secțiunea 4.3).

2. Paradigma autorizării vs. paradigma poliadicității

Studiile dedicate fenomenului de concordanță negativă (CN) şi statutului cuvintelor N pornesc de la observația că limbile naturale care manifestă CN prezintă o provocare pentru *principiul compoziționalității*, care susține că sensul unui complex depinde de sensul părților sale. După cum se poate observa din exemplele (3)-(6), structurile cu CN conțin mai multe elemente negative, dar sunt interpretate ca având o singură negație:

(3) *Ion* ***nu*** *a spus* ***nimănui nimic****.*
(4) *Mario* ***non*** *ha parlato di* ***niente*** *con* ***nessuno****.* [italiană]
Mario nu a vorbit despre nimic cu nimeni
„Mario nu a vorbit despre nimic cu nimeni."
(5) *We do****n't*** *need* ***no*** *education.* [engleza non-standard]
noi AUX nu avea nevoie nicio educație
„Noi nu avem nevoie de nicio educație."
(6) ***Personne*** *n'aime* ***personne****.* [franceză]
nimeni nu iubi.3SG nimeni
„Nimeni nu iubeşte pe nimeni."

Paradigma autorizării conține două ipoteze de bază: (a) cuvintele N sunt lipsite de conținut semantic negativ (fiind asemănătoare cu „any" din engleză) și (b) cuvintele N au nevoie de autorizare din partea unui operator anti-aditiv (Ladusaw 1992) sau non-veridic (Giannakidou 1998), care furnizează negația propozițională. Deşi paradigma autorizării oferă o soluție pentru respectarea principiului compoziționalității, ea deposedează astfel cuvintele N de semantica lor negativă și se dovedește incapabilă să justifice polimorfismul semantic al acestora[1].

Paradigma poliadicității propune o metodă universală de tratare a cuvintelor N din toate limbile, indiferent de caracteristici tipologice, precum existența fenomenului de CN și tipul acesteia (strictă, non-strictă), particularitățile distribuționale, semantice şi sintactice ale cuvintelor N, precum și de statutul MN (indiferent în ce stadiu al ciclului lui Jespersen[2] se află). Justificarea statutului de QN al cuvintelor N dintr-o limbă naturală include două etape: demonstrarea semanticii inerent negative a cuvintelor N şi demonstrarea forței cuantificaționale a acestora. Vom nota cele două trăsături cu [+NEG] şi [+QUANT].

[1] Pentru o critică adusă interpretărilor reunite în paradigma autorizării, vezi Iordăchioaia și Richter (2015).
[2] Analiza negației românești din perspectiva ciclului lui Jespersen a fost realizată în M. Ionescu (2014).

BDD-V1659 © 2015 Editura Universității din București
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.75 (2026-11-06 13:42:22 UTC)

3. Cuvintele N din română sunt cuantificatori negativi (QN)

În acest paragraf vom prezenta succint trăsăturile de tipul [+NEG] şi [+QUANT] ale cuvintelor N din limba română. Din limite de spaţiu, ne vom rezuma la enumerarea lor, pentru a oferi o imagine de ansamblu asupra caracteristicilor care demonstrează statutul de QN al cuvintelor N din română.

3.1. *Semantica negativă a cuvintelor N*

Trăsăturile de tip [+NEG] ale cuvintelor N din română sunt următoarele: ocurenţa în contexte fără MN (răspunsuri fragmentare, participii pasive, construcţii de *gapping*, de *pseudo-stripping*[1], construcţii comparative / superlative, coordonări disjunctive, expresii idiomatice), ocurenţa în structuri cu dublă negaţie (DN), trăsătura de anti-aditivitate, lipsa citirilor non-negative, lipsa autorizării sintactice şi semantice din partea unui MN. Pentru demonstrarea şi exemplificarea acestor contexte, vezi capitolul 3 din Iordăchioaia (2010).

3.2. *Forţa cuantificaţională a cuvintelor N*

Trăsăturile de tip [+QUANT] se referă la asemănările dintre cuvintele N şi Q universali şi/sau existenţiali. Pornind de la testele-diagnostic pentru cuvintele N emfatice din greacă (Giannakidou 2006), se poate ajunge la concluzia că cuvintele N din română se apropie mai mult de QU. Teste care susţin acest fapt sunt: lipsa autorizării la distanţă, testul legării unei anafore *donkey*, modificarea cu *aproape / absolut*, comportamentul cuvintelor N în subordonatele conjuncţionale şi în insulele sintactice, structurile topicalizate, interacţiunea de domeniu cu Q adverbiali. Pentru demonstrarea şi exemplificarea acestor teste, vezi capitolul 3 din Iordăchioaia (2010). Este irelevant însă dacă prezintă trăsături mai apropiate de cele ale QU sau de ale QE, întrucât această distincţie nu influenţează analiza propusă de paradigma poliadicităţii. Această afirmaţie este susţinută şi de echivalenţa logică din (1).

4. Individualitatea cuantificaţională a cuvintelor N

În acest paragraf vom discuta despre individualitatea cuantificaţională a cuvintelor N din limba română, pornind de la analiza propusă în Farkas (2002) şi vom oferi astfel un argument suplimentar de tip [+QUANT]. Individualitatea cuantificaţională a cuvintelor N va reieşi în rândurile următoare din comparaţia pe care o vom face între cuvintele N (demonstrate că sunt cuantificatori) şi o subclasă de cuantificatori cu care cuvintele N se grupează: cuantificatorii universali. Comparaţia ne va permite să individualizăm cuvintele N, în calitate de QU negativi, de QU pozitivi (*fiecare, toţi*), pe de o parte, şi de „cuantificatorii universali modali" (în fapt, cuvintele de alegere arbitrară), pe de altă parte. În această întreprindere ne vom baza pe teoria cuantificării din Farkas (2002). Farkas inovează în teoria cuantificării, introducând două criterii de analiză mai rafinată a cuantificatorilor, şi anume: elementele componente ale setului de referinţă şi constrângerile impuse de cuantificatori asupra modului în care aceştia atribuie valori variabilelor pe care le introduc. Setul de referinţă reprezintă mulţimea pe care variabila legată de cuantificator ia valori, iar constrângerile sunt denumite *instrucţiuni de valorizare*. Valorizarea universală presupune ca variabilei să-i fie atribuite toate valorile din setul de referinţă. Valorizarea existenţială presupune găsirea unei valori potrivite din setul de referinţă, pentru variabila introdusă de cuantificator.

[1] Pentru analiza cuvintelor N în construcţii de *pseudo-stripping*, vezi E. Ionescu (2012).

BDD-V1659 © 2015 Editura Universităţii din Bucureşti
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.75 (2026-11-06 13:42:22 UTC)

4.1. *Cuvintele N şi alți QU (FIECARE, TOȚI)*

Grupurile determinator (GDet) care conțin un Q au o structură complexă, care conține un restrictor, dat de conținutul descriptiv al grupului şi un domeniu nuclear, dat de restul propoziției în care apare grupul respectiv. Să luăm spre exemplu QU *fiecare*, din (7a). Restrictorul (sau setul de referință) este alcătuit din mulțimea de profesori, iar domeniul nuclear conține mulțimea persoanelor care au protestat.

QU *fiecare* introduce o variabilă (7b), iar instrucțiunea de valorizare impusă este următoarea: *verifică că variabila primeşte succesiv toate valorile din mulțimea de referință*. Astfel, expresia din domeniul nuclear este evaluată în raport cu fiecare element din această mulțime. Spunem că *fiecare* are forță cuantificațională universală distributivă.

(7) a. ***Fiecare*** *profesor a protestat.*
b. $\forall(x)$ Profesor $(x) \rightarrow$ Protesta (x)

Cuantificatorul *fiecare* este, prin urmare, utilizat pentru a aserta că o conjuncție de indivizi satisface predicația propoziției (conjuncția decurge logic din propoziție: dacă fiecare student a trecut examenul, atunci şi studentul *a* a trecut examenul, şi studentul *b* a trecut examenul ... şi studentul *n* a trecut examenul). Setul enumerat prin conjuncție este neomogen în raport cu predicația, deoarece elementele din setul de referință al QU *fiecare* sunt individualizate, purtând trăsătura particular, specific. Astfel, variabilei introduse de *fiecare* trebuie să i se atribuie succesiv fiecare valoare din setul de referință.

O probă a valorizării conjunctive implicate de *fiecare* este posibilitatea de a insera o incidentă conjunctivă (8a) în propoziția în care apare şi imposibilitatea de a insera o incidentă disjunctivă (8b):

(8) a. ***Fiecare*** *angajat – şi portarul, şi şoferul, şi îngrijitorul – a primit tichete de masă.*
b. ***Fiecare*** *angajat – ?? portarul sau şoferul sau îngrijitorul – a primit tichete de masă.*

Cuantificatorul *toți* este un QU, la fel ca *fiecare*. Diferența dintre cei doi QU constă în proprietatea de distributivitate: *fiecare* este caracterizat de distributivitatea obligatorie, în timp ce *toți* are distributivitate opțională. Astfel, atunci când nu este caracterizat de distributivitate, QU *toți* obligă la o valorizare conjunctivă a variabilei pe care o leagă, iar setul de referință este omogen, întrucât elementele componente nu sunt individualizate. Pentru ca propoziția din (9) să fie adevărată, este suficient ca toate fetele să fi participat la evenimentul de ridicare a pianului. Valorizarea impusă de QU *toți* în această situație nu este una distributivă, întrucât nu este necesar ca fiecare fată să fi ridicat pianul. Aceasta înseamnă că *toți* este subspecificat în raport cu distincția colectiv-distributiv.

(9) ***Toate*** *fetele au ridicat pianul.* (Farkas 2013)

Cu toate acestea, valorizarea conjunctivă distributivă nu este exclusă din interpretarea QU *toți*. În (10) se poate observa că setul de referință al cuantificatorului este neomogen, deoarece entitățile componente sunt individualizate. Instrucțiunea de valorizare a determinatorului *câte* impune variabilei introduse de acesta să covarieze cu variabila introdusă de QU *toți*.

(10) ***Toți*** *studenții au citit câte o carte.*

BDD-V1659 © 2015 Editura Universității din București
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.75 (2026-11-06 13:42:22 UTC)

Să analizăm acum situația lui *niciun*. Cuantificatorul negativ *niciun* introduce o variabilă, iar prin intermediul negației, un predicat pentru acea variabilă. Valorile variabilei sunt entitățile din mulțimea determinată de predicat. Vom arăta că setul de referință este neomogen în raport cu predicația, deoarece elementele componente sunt individualizate, particulare. Instrucțiunea de valorizare a variabilei introduse de un cuvânt N este următoarea: *să se verifice pentru fiecare entitate din setul de referință al cuvântului N dacă satisface predicația în care este cuprins cuvântul N*. Astfel, valorizarea este una universală conjunctivă, la fel ca în cazul QU *fiecare* şi *toți*. Pentru ca propoziția din (11a) să fie adevărată este necesar ca nici studentul *a* să nu fi venit la curs, nici studentul *b* să nu fi venit la curs ... nici studentul *n* să nu fi venit la curs.

(11) a. ***Niciun** student nu a venit la curs.*
b. $\forall(x)$ Student $(x) \neg$ Veni (x)

4.2. *Cuvintele N şi cuvintele de alegere arbitrară (ORICE)*

Determinatorul *orice* este interpretat drept cuvânt de alegere arbitrară (engl. *free choice item*) (Farkas 2002, 2005, 2013). Instrucțiunea de valorizare impusă de *orice* asupra variabilei pe care o introduce este următoarea: *alege un element (indiferent care) din setul de referință şi acesta va satisface predicația*. Astfel, instrucțiunea de valorizare a variabilei este universală disjunctivă (alegere arbitrară a unei valori sau alegeri alternative). Setul de referință este omogen în raport cu predicația, deoarece entitățile componente nu sunt individualizate.

(12) *Ion s-ar însura cu **orice** fată din sat.*

Valorizarea disjunctivă este dată de statutul de cuvânt de alegere arbitrară al lui *orice*. Întrucât QN *niciun* nu are valorizare disjunctivă, considerăm acest test un contraargument suplimentar la ipoteza din Farkas (2005), conform căreia cuvintele N din română sunt cuvinte de alegere arbitrară.

4.3. *Cuvintele N şi determinatorul existențial VREUN*[1]

Determinatorul *vreun* introduce o variabilă şi un set de referință al acesteia. Setul este omogen în raport cu predicația, în sensul că absolut orice entitate din set poate satisface predicația, elementele componente ale setului nefiind individualizate. Instrucțiunea de valorizare a mulțimii este următoarea: *alege una dintre entități şi ea va satisface predicația*. Din această instrucțiune rezultă valoarea existențială a lui *vreun*.

(13) a. *Nu cunosc **vreun** medicament care să-l ajute.*
b. $\neg\exists(x)$ Medicament (x) Cunoaşte (eu, x)

În urma ilustrării diferențelor dintre cuvintele N şi determinatorul existențial *vreun*, am oferit un contraargument suplimentar la interpretarea cuvintelor N drept cuvintele de polaritate negativă.

[1] Pentru o analiză detaliată a determinatorului *vreun*, vezi şi Fălăuş (2009).

BDD-V1659 © 2015 Editura Universității din București
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.75 (2026-11-06 13:42:22 UTC)

5. Concluzii

În această lucrare am oferit argumente suplimentare în sprijinul interpretării cuvintelor N din limba română drept QN. În acest sens, am utilizat criteriile introduse de Farkas (2002) în analiza cuantificatorilor, respectiv elementele setului de referință și instrucțiunile de valorizare ale variabilei introduse de cuantificator. În urma analizei comparative dintre cuvintele N din română și QU, am observat că aceste clase prezintă aceleași trăsături: indivizii setului de referință sunt specifici, particulari, formând astfel un set neomogen. Un set de referință neomogen presupune că indivizii sunt neuniformi în raport cu predicația. Aceasta conduce la o valorizare conjunctivă a variabilei legate de cuantificator. Individualitatea cuantificațională a cuvintelor N din română, alături de semantica inerent negativă a acestora le oferă statutul de QN.

BIBLIOGRAFIE

Farkas, Donka, 2002, „Extreme Non−Specificity in Romanian", în Claire Beysade et al. (ed.), *Romance Languages and Linguistic Theory 2000: Selected papers from „Going Romance" 2000, Utrecht*, Amserdam / Philadelphia, John Benjamins, p. 127-151.

Farkas, Donka, 2005, „Free Choice Items in Romanian", în Betty J. Birner, Gregory Ward (ed.), *Drawing the boundaries of Meaning, Neo Gricean studies in pragmatics and semantics in honor of Laurence R. Horn*, Amserdam / Philadelphia, John Benjamins.

Farkas, Donka, 2013, „The Semantics of Determiners", în Carmen Dobrovie Sorin şi Ion Giurgea (ed.), *A Reference Grammar of Romanian, Volume 1: The noun phrase*, Linguistik Aktuell / Linguistics Today, 207, Amserdam / Philadelphia, John Benjamins, p. 175-203.

Fălăuş, Anamaria, 2007, „Le paradoxe de la double négation dans une langue à concordance négative stricte", în Franck Floricic (ed.), *La négation dans les langues romanes*, Amserdam / Philadelphia, John Benjamins, p. 75-97.

Fălăuș, Anamaria, 2009, *Items de polarité et indéfinis dépendants en roumain*, teză de doctorat, Université de Nantes.

Giannakidou, Anastasia, 1998, *Polarity Sensitivity as (Non)Veridical Dependency*, Amserdam / Philadelphia, John Benjamins.

Giannakidou, Anastasia, 2006, „N-words and Negative Concord", în Martin Everaert et al. (ed.), *The Blackwell Companion to Syntax*, vol. III, Malden, MA, Blackwell, p. 327-391.

Ionescu, Emil, 2004, „The Semantic Status of Romanian N-words in Negative Concord", în Emil Ionescu (ed.), *Understanding Romanian Negation. Syntactic and Semantic Approaches in a Declarative Perspective*, București, Editura Universității din București, p. 83-118.

Ionescu, Emil, 2012, „A Hybrid Type of Ellipsis in Romanian", în Ștefan Muller (ed.), *Proceedings of the 19th International Conference on Head-Driven Phrase Structure Grammar*, Chungnam National University Daejeon, Stanford, CA: CSLI Publications, p. 195-215.

Ionescu, Mihaela, 2014, „Negația în limba română și ciclul lui Jespersen", în Rodica Zafiu, Adina Dragomirescu, Alexandru Nicolae (ed.), *Limba română: Diacronie și sincronie în studiul limbii române: Actele celui de al 13-lea Colocviu al Catedrei de limba română*, Vol. 1: *Gramatică, Fonetică și fonologie. Istoria limbii române, filologie*, București, Editura Universității din București, p. 121-128.

Iordăchioaia, Gianina, 2010, *Negative Concord with Negative Quantifiers. A Polyadic Quantifier Approach to Romanian Negative Concord*, teză de doctorat, Universitatea din Tübingen.

Iordăchioaia, Gianina, Frank Richter, 2015, „Negative Concord with polyadic quantifiers. The case of Romanian", *Natural Language and Linguistic Theory*, 33, 2, p. 607-658.

BDD-V1659 © 2015 Editura Universității din București
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.75 (2026-11-06 13:42:22 UTC)

Ladusaw, William, 1992, „Expressing Negation”, *Proceedings of SALT 2*, Columbus, OH: Ohio State University, p. 237-259.

Laka, Mugarza Itziar, 1990, *Negation in Syntax: On the Nature of Functional Categories and Projections*, teză de doctorat, MIT.

THE QUANTIFICATIONAL INDIVIDUALITY OF ROMANIAN N-WORDS. AN ADDITIONAL ARGUMENT FOR THE POLIADICITY PARADIGM

(*Abstract*)

In this paper we provide an extra argument for the negative quantifier status of Romanian N-words, according to the poliadicity paradigm. We follow the proposal from Farkas (2002) and show that Romanian N-words are similar to the universal quantifiers, from two perspectives: they both display a non-homogeneous value set (denoted by the restrictor) and they range conjunctively over the value set. Moreover, we highlight some differences between the Romanian N-words and the negative polarity items, on one hand, and the free choice items, on the other, thus providing counterarguments to the licensing paradigm.

BDD-V1659 © 2015 Editura Universității din București
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.75 (2026-11-06 13:42:22 UTC)